

DE POLITIEDIENSTEN EN HUN OPDRACHTEN

L. GILIEAUX

Onlangs heeft de wet de organisatie van de verschillende Belgische politiediensten (in de ruimste betekenis van het woord) grondig gewijzigd en hun opdrachten nauwkeurig bepaald.

In de jaren tachtig kregen de politiediensten zoveel en soms zo heftige kritiek te verduren, dat heel wat mensen aan hun efficiëntie gingen twijfelen. Er kwam vooral kritiek op de gebrekkige samenwerking tussen de drie grote Belgische politiediensten, de rijkswacht, de gemeentepolitie en de gerechtelijke politie. Door toespelingen op het «conflict» tussen de politiediensten, hun onderlinge wedijver en zelfs tegenwerking en hun gebrekkige samenwerking, ontstond een negatief beeld en kreeg het vertrouwen van de bevolking in die diensten een ferme deuk.

Onze bestuurders zijn echter niet bij de pakken blijven neerzitten en om de veiligheid van de burger te verhogen, hebben ze maatregelen genomen om de politiediensten grondig te reorganiseren. Voor een betere coördinatie tussen de politiediensten werd het overleg van die diensten met de overheid en het gerecht verhoogd. Tegelijkertijd heeft de overheid de verplichtingen en bevoegdheden van de verschillende politiediensten op een duidelijke en eenvormige manier in een enkele wet vastgelegd. Vroeger golden daarvoor verschillende voorschriften, die voor interpretatie vatbaar waren en soms op een erg uiteenlopende wijze werden toegepast.

HET POLITIEAMBT

OPDRACHT EN BASISBEGINSELEN

De politie vervult binnen onze instellingen een uiterst belangrijke opdracht. Ze moet de maatschappelijke orde in het land beschermen en regelen. Die maatschappelijke orde steunt hoofdzakelijk op de individuele vrijheid, gekoppeld aan de openbare rust, veiligheid en gezondheid. De bescherming van die orde is nodig om iedereen in staat te stellen zijn grondwettelijke rechten uit te oefenen en tegelijkertijd te voorkomen of te verhinderen dat die orde wordt verstoord. Vanuit dat oogpunt heeft de politie drie soorten opdrachten: bestuurlijke, toezichts- of controletaken, gerechtelijke taken en aan bepaalde overheden verleende hulptaken. De opdrachten van *bestuurlijke politie* omvatten bijvoorbeeld de begeleiding van personen of goederen, de regeling van het maatschappelijk leven (bijvoorbeeld het wegverkeer), bewakings- en beschermingsopdrachten enz.

De opdrachten van de *gerechtelijke politie* bestaan hoofdzakelijk in de opsporing van misdaden, wanbedrijven en overtredingen, de verzameling van de bewijzen ervan en de opsporing van de daders om ze voor de bevoegde rechtbanken te brengen. De hulptaken van de politiediensten bestaan in het lenen van de sterke arm aan sommige overheden of ambtenaren die bepaalde beslissingen of opdrachten moeten uitvoeren. Ze staan bijvoorbeeld gerechtsdeurwaarders bij, die een vonnis of beslaglegging moeten uitvoeren.

BASISBEGINSELEN

De nieuwe wet legt drie basisbeginselen vast, die voor alle politiediensten gelden.

Ondergeschiktheid aan de overheid

De politiediensten voeren altijd bepaalde opdrachten uit en handelen onder het gezag en de verantwoordelijkheid van de overheden die daartoe door of krachtens de wet worden aangewezen. Dat gezag en die verantwoordelijkheid moeten blijven bestaan, zelfs wanneer de wet een politiedienst rechtstreeks met een opdracht belast.

Eerbiediging van de individuele rechten en vrijheden en van de democratie

Bij het vervullen van hun opdrachten van bestuurlijke of gerechtelijke politie moeten de politiediensten waken over de naleving van en bijdragen tot de bescherming van de individuele rechten en vrijheden, evenals tot de democratische ontwikkeling van de maatschappij. Ze moeten zich bij hun optreden steeds laten leiden door deze fundamentele doelstelling, zelfs als ze daarbij in bepaalde gevallen geweld moeten gebruiken.

R. DANLOU

Het gebruik van geweld is beperkt en uitzonderlijk

Zoals we hebben gezien, doet de politie dus veel meer dan alleen repressief optreden. En hoewel dwang een wezenskenmerk van de politiediensten is, mogen dwangmiddelen maar uitzonderlijk worden gebruikt, nl. alleen in de gevallen en onder de voorwaarden die door de wet zijn bepaald.

DE VERSCHILLENDE POLITIEDIENSTEN

De wet is van toepassing op alle politiediensten. Ze maakt een onderscheid tussen algemene en bijzondere politiediensten, die samen de openbare macht vormen.

ALGEMENE POLITIE

De algemene politiediensten bestaan uit rijkswacht, gemeentepolitie en gerechtelijke politie bij de verschillende parketten van de procureur des Konings. Ze worden «algemeen» genoemd omdat hun opdracht erin bestaat om op alle gebieden politie-interventies van welke aard ook uit te voeren.

BIJZONDERE POLITIE

Deze omvat de spoorwegpolitie, de zeevaartpolitie en de luchtvaartpolitie. Ze worden «bijzonder» genoemd omdat ze elk op hun gebied optreden in de verkeerssector.

EEN BETERE COÖRDINATIE

Een echte coördinatie tussen de verschillende politiediensten was een van de voornaamste doelstellingen van de wet. Er werden op dat gebied dan ook verschillende maatregelen genomen. Die coördinatie wordt op de eerste plaats nationaal georganiseerd voor de rijkswacht, de gerechtelijke politie bij de parketten en de gemeentepolitie. Bovendien wordt in elk gerechtelijk arrondissement systematisch overleg georganiseerd tussen de burgemeesters, het Openbaar Ministerie (de procureur des Konings of zijn substituut), de gemeentepolitie, de rijkswacht en de gerechtelijke politie bij de parketten. Op die manier wil men een optimale coördinatie bevorderen van de functies van bestuurlijke en gerechtelijke politie en van de samenwerking onder de verschillende diensten. Een soortgelijk overleg wordt ook in elke provincie georganiseerd.

De algemene politiediensten bestaan uit rijkswacht, gemeentepolitie en gerechtelijke politie bij de verschillende parketten van de procureur des Konings.

De wet bepaalt ook dat de politieambtenaren elkaar te allen tijde wederzijdse bijstand moeten verlenen en voor een doeltreffende onderlinge samenwerking zorgen.

Tenslotte komt er ook overleg als de algemene politiediensten opdrachten moeten uitvoeren op plaatsen waar de bijzondere politiediensten bevoegd zijn, zoals stations, luchthavens of havens. De wet bepaalt ook dat de politieambtenaren elkaar te allen tijde wederzijdse bijstand moeten verlenen en voor een doeltreffende onderlinge samenwerking zorgen. Desnoods verlenen rijkswacht en gemeentepolitie de vereiste bijstand aan de spoorwegpolitie. Ook kan iedere officier van een bepaalde politiedienst de hulp inroepen van andere bevoegde politieambtenaren wanneer onmiddellijk gevaar voor personen bestaat en zijn middelen ontoereikend blijken.

DE OPDRACHTEN VAN DE POLITIEDIENSTEN

De verschillende politiediensten voeren zeer uiteenlopende opdrachten uit. We vermelden er enkele van de voornaamste :

- ☐ de opdrachten van bestuurlijke politie in het algemeen, die betrekking hebben op de handhaving van de openbare orde en de veiligheid van personen en hun goederen, hoofdzakelijk op openbare plaatsen : algemeen toezicht, patrouilles enz. ;
- ☐ de opdrachten van gerechtelijke politie die erin bestaan inbreuken en de daders ervan op te sporen en deze ter beschikking te stellen van het gerecht ;

- ☐ de politie over het wegverkeer ;
- ☐ bescherming en bewaking bij rampen en onheil ;
- ☐ het toezicht op elke volkstoeloop en op samenscholingen en het uiteendrijven ervan wanneer dat voor de handhaving van de orde noodzakelijk is ;
- ☐ de controle op de toegang tot het grondgebied voor vreemdelingen ;
- ☐ het toezicht op de in voorwaardelijke vrijheid (onder controle) gestelde gevangenen en de opsporing van ontsnapte gevangenen.

EN DE SPOORWEGPOLITIE?

Deze gespecialiseerde dienst is ontstaan in de beginperiode van de spoorwegen. In 1835 al verscheen er een Koninklijk Besluit over de spoorwegpolitie. Naarmate de spoorwegen zich ontwikkelden, kwamen er meer behoeften bij en was de wet van 25 juli 1891 nodig om de bestaande regeling te hervormen. Deze wet regelt nog steeds de werking van de spoorwegpolitie.

WAAROM GESPECIALISEERDE POLITIE?

- De spoorwegen bezitten eigen politiemensen die :
- ☐ bevoegd zijn voor het hele net en die geen rekening moeten houden met gemeentegrenzen (zoals de gemeentepolitie) ;

- ☐ ter plaatse beschikbaar zijn en onmiddellijk kunnen optreden in de stations en spoorwegaanhorigheden;
- ☐ goed vertrouwd zijn met de spoorwegexploitatie, om efficiënt te kunnen optreden en de veiligheid van personen en van henzelf te kunnen waarborgen.

ZEER UTTEENLOPENDE OPDRACHTEN

De politie van de NMBS moet zorgen voor :

- ☐ de veiligheid van de reizigers en het personeel.
- ☐ de beveiliging van goederen, materieel, gebouwen en terreinen.

Daartoe richt het politiepersoneel zijn aandacht speciaal op :

- ☐ veiligheid, zedelijkheid en openbare orde;
- ☐ gewelddaden en overvallen;
- ☐ diefstallen, bedrog, verduisteringen en onregelmatigheden;
- ☐ beschadigingen en andere kwaadwillige daden.

Ook bij de NMBS heeft het politieambt een tweeledig karakter :

- ☐ bestuurlijk, voor zover het de veiligheid en de orde handhaaft om misdrijven te voorkomen;
- ☐ gerechtelijk, voor zover het de misdrijven en de daders ervan opspoort, de bewijzen van de misdrijven verzamelt en de daders ter beschikking stelt van het gerecht.

Volgens de wet is de spoorwegpolitie bevoegd om op te sporen en processen-verbaal op te stellen wegens :

- ☐ alle misdrijven en overtredingen inzake wegen en alle inbreuken op de wetten en reglementen aangaande de spoorwegen, hun exploitatie en politie, binnen de zone waarin ze bevoegd is;

- ☐ alle misdaden en wanbedrijven tegen het gemeen recht (van algemene aard) binnen de spoorwegen, de stations en de aanhorigheden, binnen een omtrek van 500 m aan weerszijden.

Deze wettelijke bepalingen houden geen beperking in van de bevoegdheden van andere diensten inzake ordehandhaving of opsporing van misdaden en wanbedrijven. In de praktijk blijkt echter dat er tussen de spoorwegpolitie en de verschillende andere politiediensten meestal een vlotte samenwerking bestaat.

We stippen nog aan dat de spoorwegpolitie ook geregeld in bijzondere situaties moet optreden, zoals wanneer het reizigersvervoer speciale risico's inhoudt (treinen met supporters of demonstranten), bij feesten, carnavals enz.

Voor de politie zijn dergelijke gelegenheden echter allesbehalve feestelijk!

POLITIEKORPS EN HULPPERSONEEL

Om die verschillende opdrachten uit te voeren, beschikt de NMBS over :

- ☐ een gespecialiseerd politiekorps van ongeveer 200 man, bestaande uit politieofficieren, ondertoezichtscommissarissen en politiechefs. Dit personeel is voornamelijk gevestigd in de districten, waar er een mobiele ploeg is, politiediensten in een bepaald aantal stations met versterkt toezicht en politieofficieren die aan verschillende andere stations zijn verbonden. District Centrum heeft bovendien een hondenbrigade. Die bestaat uit 10 bedienden die met hun eigen hond de opleiding aan de Brusselse Kynologische School hebben gevolgd;
- ☐ aanvullend politiepersoneel, bestaande uit andere ambtenaren, toezichtsbedienden (zoals onderstationschefs) en het treinpersoneel (hoofdwachters), die naast hun hoofdtaak ook gerechtelijke bevoegdheid hebben. Bij de meesten is die bevoegdheid echter beperkt, zoals bij de hoofdwachters. Ze mogen slechts bepaalde inbreuken verbaliseren in de stations, hun aanhorigheden en binnen een zone met een straal van 20 m.

De spoorwegpolitie moet ook geregeld in bijzondere situaties optreden, zoals wanneer het reizigersvervoer speciale risico's inhoudt.

Dit uiterst bekwame en gespecialiseerde politiekorps vervult dus talrijke en zeer uiteenlopende opdrachten en is werkelijk noodzakelijk voor de werking van onze onderneming. ☐

NMBS